

FESTIVAL VAN VLAANDEREN MECHELEN PRESENTEERT

50 JAAR FESTIVAL VAN VLAANDEREN MECHELEN 1969 - 2019

De drie festivaldirecteurs Marcel Kocken (1969-2002), Veerle Declerck (2002-2017) en Jelle Dierickx (2017-heden) hebben elk een tekst vervaardigd om het verleden en toekomst van het Festival van Vlaanderen te duiden.

Marcel Kocken vertelt uit de beginjaren van het Festival van Vlaanderen-Mechelen

In oktober 1959 was Flor Peeters (1) op concerttournee in de U.S.A.

Op 11 oktober musiceerde hij in de *Towson Methodist Church* in Baltimore. Onder talrijke aanwezigen was ook de toenmalige, socialistische burgemeester van Mechelen, Antoon Spinoy (2), die in de U.S.A. de stad Mechelen ging promoten als plek waar het goed was Amerikaanse bedrijven te vestigen. Wat ook zal lukken, maar dit terzijde.

De twee Mechelaars, Peeters en Spinoy, ontmoetten elkaar na het concert en er ontstond een geanimeerd gesprek waarbij Spinoy suggereerde om in de toekomst ook een cyclus van orgelrecitals in de Mechelse Sint-Romboutskathedraal te organiseren (3). Waarom weten we niet, maar het was eerst acht jaar later dat deze schitterende idee tot uitvoering kwam.

Op 25 augustus 1967 bespeelde Flor Peeters het grote kathedraalorgel in Mechelen met werk van Buxtehude, Dufay, Isaac, Willaert, de Monte, Fiocco, Bach, Franck en een eigen compositie. De kathedraal zat propvol, inkomgeld werd niet gevraagd maar wel de aankoop van een bescheiden programmabrochuur dat 20 bef. kostte. Of in hedendaags geld: 50 eurocent. Wat in de U.S.A. kon, lukte dus ook in Mechelen dankzij twee heren van stand: Flor Peeters en Antoon Spinoy.

Er werd niet gestart onder de benaming "Festival van Vlaanderen". Het was gewoon een "Orgelcyclus" die werd geprogrammeerd door Flor Peeters en georganiseerd door het Mechelse stadsbestuur, dienst toerisme, feesten, middenstand, economie en protocol, o.l.v. directeur Albert Torfs met twee medewerkers: Lea Vandereviere en Jos Van Dessel. Burgemeester Antoon Spinoy zal helaas nooit een festivalconcert bijwonen. Hij was vrij onverwacht overleden in Hasselt op 6 mei 1967.

Het stadsbestuur betaalde alle onkosten: stemmen orgel, honoraria, auteursrechten, huur kerkgebouw, technische installaties e.d.m. De opbrengst van de brochureverkoop kwam integraal ten goede van de stadsfinancies. Ook de twee volgende recitals in 1967 m.m.v. Flor Peeters, Gaston Litaize uit Parijs en Pierre Segond uit Genève kenden een overdonderend succes met telkens ca. 700 toehoorders!

Dit succes was de directe aanleiding om het college van burgemeester en schepenen quasi onmiddellijk te laten besluiten dat verder gedaan werd met een jaarlijkse traditie in de periode half augustus – half september een muziekfestival te organiseren. Flor Peeters bleef het programma samenstellen en de dienst feesten & toerisme werd verder met de praktische organisatie belast. Tevens werd in de stadsbegroting 1968 een eerder bescheiden kostenbedrag ingeschreven.

Wat velen in 1967 niet konden vermoeden: de beperkte orgelcyclus zal in de loop der jaren uitgroeien tot een actieve en innovatieve tak van het Festival van Vlaanderen onder de benaming **Festival van Vlaanderen-Mechelen**.

De oorspronkelijke drie orgelrecitals vond men in Mechelen toch wat te weinig en in 1968 werden aan het programma drie beiaardrecitals toegevoegd. Het is misschien niet erg "deftig" om dit te verraden, maar deze beiaardrecitals kostten niets extra. De traditionele beiaardconcerten of -recitals hadden toch plaats. Bovendien breidde het programma nog verder uit met twee koorconcerten en een optreden van de toenmalige "Philharmonie van Antwerpen". En alles weeral onder ruime belangstelling.

Resultaat: het Mechelse stadsbestuur werd ambitieuzer en ging aankloppen bij wijlen prof. dr. Jan Briers, in 1958 stichter en bezieler van het Festival van Vlaanderen met bloeiende afdelingen in Brussel-Leuven, Gent, Brugge, Basilicaconcerten Tongeren, Kortrijk en Antwerpen (dat oorspronkelijk een theaterfestival was). Mechelen lobbyde bij alle mogelijke instanties en schakelde zelfs gouverneur Andries Kinsbergen (Antwerpen) in. En het lukte. Mechelen mocht vanaf 1969 het officiële Festival van Vlaanderen logo (de fameuze *luster*) gebruiken. Financieel voordeel leverde dit in den beginne niet op, want Mechelen had beloofd niet te zullen delen in de jaarlijkse ministeriële subsidies. Het doel van de erkenning was eigenlijk mee profiteren van de uitstraling en de renommee van het Festival van Vlaanderen. Al snel echter werden allerlei (vooral politieke) hefboomen in werking gezet om mee te genieten van de hoger vermelde ministeriële subsidies plus de gelden door de Nationale Loterij ter beschikking gesteld. En ... *Boem ... Pauken-slag ...* de andere festivalleden begonnen uiteraard te mopperen, want wat het nieuwe lid, in casu Mechelen, uit de "grote pot" zou ontvangen, kregen zij immers minder ... Er werd door een paar festivalcollega's zelfs gesproken van een Mechels programma het Festival onwaardig ... Flor Peeters, inmiddels Baron, viel haast van zijn stoel ...

Een Nieuwe Start

Deze kritiek had een positieve impact op de prille festivalafdeling in Mechelen. Waar het programma in 1969 nog op dat van 1968 geleek, werd er in 1970 – dankzij de ministeriële en andere toelagen – stevig geïnvesteerd in de programmatie met o.m. concerten verzorgd door “The King’s College Choir” (Cambridge), “The New York Chamber Soloists” en “The Early Music Consort of London”. In 1971 haalde Mechelen zelfs het toen befaamde “Deller Consort” naar de Dijle-stad. Het Mechels festivalprogramma werd samengesteld door een werkgroep ad hoc waarin o.a. zetelden Flor Peeters, Peter Cabus, Raymond Schroyens en Piet van den Broek. De samenstelling onderging wel wijzigingen in de loop der tijd. Zo werd later ook Jan De Maeyer, Wilfried Neefs en Willy Van Innis erbij betrokken.

Maar men was er nog niet! De administratie verliep stug via de stedelijke financiëdiensten en het college van burgemeester en schepenen. Alles eindeloze *paperasserij*. En er werd ingegrepen: op 22 januari 1972 werd de vzw “Festival van Vlaanderen-Mechelen” opgericht met een raad van bestuur waarin niet minder dan vijf schepenen en nog een paar stadsambtenaren zetelden. D.w.z. dat het stadsbestuur toch nog de touwtjes stevig in handen hield. Het toppunt was wel dat het Festival van Vlaanderen-Mechelen op dat ogenblik zelfs geen eigen post- of bankrekening had. Alle financiële transacties gebeurden nog steeds via begrotingsposten van de dienst toerisme en feesten. Maar kom, Aken en Rome zijn ook niet op één dag gebouwd. Niettemin werden er wel grandioze programma’s gebracht met o.m. in 1972 de integrale uitvoering van A. Honeggers “Jeanne d’Arc au Bûcher” en het optreden van “The Academy of St.-Martin-in-the Fields”.

Gezien de groei van het Festival van Vlaanderen-Mechelen besepte het stadsbestuur dat de dienst feesten en toerisme de organisatie ervan niet meer kon bolwerken en kwam er een totale reorganisatie: het Mechels festivalluik werd een aparte dienst, in feite de embryonale vorm van de latere dienst cultuur, vallende onder het schepenamtb “Cultuur – Musea – Stadsarchief – Cultuurcentrum en Sport” en toen geleid door schepenen en latere burgemeester Jef Ramaekers, die tevens voorzitter van de vzw Festival van Vlaanderen-Mechelen werd.

De opsteller van deze tekst, Marcel Kocken, werd “de facto” directeur van het Festival maar mocht deze titel niet gebruiken daar “directeur” een hoge ambtelijke titel was met de daarbij horende wedde ... Zoveel was het Festival nu ook weer niet waard, maar het kreeg wel een dactylo/bediende toegewezen en, zeer belangrijk, een eigen lokaal op de derde verdieping van de dienst openbare werken. We zaten er hoog en droog, weinig gestoord, maar moeilijk te vinden. Een nieuw lid van onze raad van bestuur, mr. W. Neefs, wist te barlikken dat het Festival als

sponsoring gratis een elektrische IBM-schrijfmachine kreeg, in 1974/75 een wonder van moderne techniek. Thans "industriële archeologie". En er was nog een grote verrassing: het Festival van Vlaanderen-Mechelen kreeg een eigen postrekening en zelfs een deskundig boekhouder toegewezen. Het was a.h.w. een wedergeboorte.

En vanaf hier schrijf ik als de nieuwe directeur verder.

Mechelen werd een ernstig en volwaardig lid van de grote festivalfamilie. Ik onderschreef volledig het concept en de lijn die wijlen Jan Briers sr. had uitgezet: het Festival van Vlaanderen is een hoogwaardig muziekgebeuren waaraan alle Vlamingen, en bij uitbreiding, alle mensen moeten kunnen participeren. De nieuwe structuur, de ruimere financiële middelen en voornamelijk verse ideeën, leidden ertoe dat ook al eens een risico kon worden genomen. Zo in 1975 wanneer op 16 september in de Sint-Romboutskathedraal Yehudi Menuhin met zijn "Festival Orchestra" optrad. In de kathedraal zaten niet minder dan 1388 aandachtige toehoorders. Zelfs bij het pausbezoek in 1985 was er minder volk in de kathedraal dan op 16 september 1975.

Er werden succesrijke concertencycli ingericht o.m. in 1976 rond de Mechelse componist Philippus de Monte. In 1977 organiseerden we een Beethovencyclus in het teken van de Mechelse herkomst van Ludwig van Beethoven. Aan deze cyclus werkte o.m. de beroemde violist Arthur Grumiaux mee. Het werd een absolute topper met een nieuw record: 1 412 toehoorders. De kathedraal "zag zwart van 't volk".

Door de fusie van gemeenten van 1 januari 1977 groeide Mechelen met vijf deelgemeenten. De idee indachtig dat het Festival van Vlaanderen er voor alle Mechelaars was en is, werden ook in deze deelgemeenten festivalconcerten of -recitals georganiseerd: in Muizen (1979), Hombeek (1980), Heffen (1981), Leest (1982) en Walem (1984). Deze concerten hadden plaats in de lokale, soms zeer oude en pittoreske dorpskerken. De participatie van de nieuwe Mechelaars was opvallend.

In 1978 andermaal een klapper: het "BBC-Symphony Orchestra" o.l.v. G. Rostovskij. Om pure veiligheidsredenen werden slechts 1 000 muziekminnaars toegelaten. Men vocht, bij wijze van spreken, om toegangskaarten en plots nam mijn "vriendenkring" buitensporige proporties aan ... Nog in 1978 werd voor het eerst een concert georganiseerd buiten het Mechels grondgebied. Later zal hierbij intens worden samengewerkt met het I.O.K. (Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij Kempen). Uit deze goede en positieve samenwerking ontstond het Festival van Vlaanderen Mechelen – Kempen.

Iets totaal nieuw was in 1980 een "Kinderhappening". Ter gelegenheid van 's Lands Feest (1830-1980 = 150 Jaar België), beschikten we over extra subsidie en in Mechelen deden we een "speciale": een Feest aan het Hof van Margareta van Oostenrijk, waarop alle Mechelse kinderen uit het lager onderwijs gratis waren uitgenodigd. We werden letterlijk "onder de voet gelopen". Deze "Kinderhappening" werd gedurende ruim 20 jaar een vast bestanddeel van het Mechels festivalprogramma. We waren hier mee uniek in het gehele festivalgebeuren.

Op het einde van mijn carrière bij het Festival ontmoette ik jonge ouders die met hun kindjes naar de "Kinderhappening" kwamen en me vertelde dat zijzelf er in 1980 reeds bij waren... Voor de organisatie van de "Kinderhappening", met telkens tussen de 600 en 800 aanwezigen daar er niet meer plaatsen ter beschikking waren, werd intensief samengewerkt met Fernand Verreth van het Mechels Stadspoppentheater. Ook met Jeugd en Muziek Mechelen had het Festival nauwe contacten. Hierbij dient de buitengewone verdienste van Claude Deboosere onderstreept te worden. Eén anekdote rond deze samenwerking: Op 7 en 8 oktober 1985 trad François Glorieux (piano) voor een recital, in een samenwerking Festival van Vlaanderen Mechelen met Jeugd en Muziek Mechelen, op in de veel te kleine, oude stadsfeestzaal. De grotendeels jeugdige toehoorders en fans van François Glorieux, zaten tot op de houten vloer van het podium en gebruikte de zware poten van de vleugelpiano als ruggensteun. François Glorieux glorieerde twee avonden. En wij ook. Twee avonden "vollen bak" met telkens ruim 700 jonge en enthousiaste toehoorders. En de eerste avond komt daar plots en onverwacht niemand minder dan de grote centengever en Vlaamse minister van Cultuur, Karel Poma, binnengewandeld in gezelschap van Marcel van Jole, zijn kabinetschef. Tegen dat de minister en zijn begeleider tot vooraan in de zaal waren geraakt, had ik ergens nog twee stoelen gerecupereerd en het was een prachtig beeld: de minister van cultuur te midden van honderden vrolijke, jonge mensen en daarbij een solist die nog nooit een recital had gespeeld met het publiek tot quasi onder de vleugel. We kregen felicitaties van de minister die zag dat de subsidies goed werden besteed. Ik heb met François Glorieux, Claude Deboosere en nog een paar vrienden tot ver na middernacht in de bar gezeten. Het was nagenieten. Ik krijg nog kippenvel wanneer ik hieraan terugdenk. Het zijn beelden en herinneringen die ik ten eeuwigden dage zal koesteren.

Een andere nieuwigheid die werd ingevoerd, was de Paul Collaercyclus (4) waarbij hedendaagse ernstige muziek werd ten gehore gebracht, zoals Paul Collaer in zijn tijd ook deed. Voor de programmatie hiervan werd beroep gedaan op een jonge, maar in Londen resideerde Mechels musicus, Daniël Schroyens. Aandacht werd hierbij vooral besteed aan het oeuvre van Belgische componisten en uitvoerders. Qua publieke belangstelling was dit geen overdonderend succes, maar de Belgische muziekwereld reageerde enthousiast. Ondergetekende ontving hiervoor,

als teken van waardering, zelfs de gouden SABAM medaille! In het kader van deze Paul Collaercyclus gaf het Festival van Vlaanderen-Mechelen eveneens compositieopdrachten o.m. aan Jan Van Landeghem, Jan De Maeyer en Peter Cabus.

Vergeten we hierbij niet, dat ondertussen de traditie van beiaard en orgel in het Mechels festivalluik bewaard bleef, ook na het overlijden van zijn 'geestelijke vader' en organist Flor baron Peeters. Beide muziekdisciplines hadden trouwens een eigen trouw publiek.

Om de idee dat het Festival muziek brengt voor iedereen te bestendigen, werd er, weliswaar om praktische redenen buiten het toenmalige festivalseizoen, gedurende circa 20 jaar een *Jazz dag, dag Jazz* georganiseerd. Het was steeds een leuke dag die begon om 14 uur en eindigden om 24 uur of zelfs later wanneer besloten werd met een gezamenlijk *jammen*. Op de *Jazz dagen* kwamen er steeds tussen de 400 en 500 jazzliefhebbers naar Mechelen afgezakt. De man die de *Jazz dagen* qua programmatie op punt stelde en telkens persoonlijk schitterende aan de *keyboards*, was mijn medewerker en goede vriend René Jonckeer die helaas vorig jaar overleed. Ik wil René hierbij in herinnering brengen als een gedreven jazz musicus en een begenadigd begeleider van zoveel jazz grootheden.

In alle Festivaldrukten was er steeds iemand die het secretariaat "recht hield" en bovendien mee het aangezicht van Festival van Vlaanderen-Mechelen bepaalde. En dat was eerst Karin Rypens en later Muriël Vercammen, twee schatten van medewerkers die ik hiervoor nog immer dankbaar ben.

Ik heb 28 Festivals al of niet goed georganiseerd waarbij het constante probleem steeds was: de financiële middelen. Ik meen het goed gedaan te hebben, want wanneer ik in november 2002 het Festival overliet aan Veerle, was er geen frank schuld en er was een trouw publiek opgebouwd. Maar één ding heb ik nooit ofte nooit kunnen klaar krijgen: de bouw van een degelijke, volwaardige concertzaal. Maar niettemin voel ik me een gelukkig man: mijn werk (geen job!) heeft duizenden culturele verpozing bezorgd. Ik kijk tevreden achterom en dank zoveel vrienden en vriendinnen die ik via het Festival van Vlaanderen heb leren kennen. Ik wens hen allen nog talrijke heerlijke avonden vol adembenemende muziek (in een concertzaal met comfortabele stoelen).

Met vriendelijke en genegen groeten,

Marcel Kocken
Ere-directeur Festival van Vlaanderen-Mechelen

Noten :

(1) Flor Peeters, geboren op 4 juli 1903 in Tielen/Kasterlee, overleden op 4 juli 1986 in Antwerpen, een paar uur na zijn 83e verjaardag. Organist, muziekpedagoog, componist. Studies orgel aan het Lemmensinstituut in Mechelen. In 1925 hoofdorganist in de Sint-Romboutskathedraal in Mechelen. In 1931 orgelleraar aan het Kon. Conservatorium in Gent en vanaf 1948 orgelleraar aan het Kon. Conservatorium in Antwerpen. Van 1952 tot 1968 was Peeters ook directeur van deze instelling. Vele concerttournees in de U.S.A. en Europa. Co-stichter van het Festival van Vlaanderen-Mechelen. In 1971 door koning Boudewijn ten persoonlijke titel in de adelstand verheven tot baron.

(2) Antoon Spinoy, geboren op 6 december 1906 in Mechelen, overleden op 6 mei 1967 in Hasselt. Politiek actief in de socialistische partij (BWP en BSP). Van 1945 tot aan zijn overlijden burgemeester van Mechelen. Van einde 1944 tot 1967 volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Mechelen. In de periode 1954 – 1958 Minister van Landsverdediging. Van april 1961 tot juli 1965 Minister van Economische Zaken en van juli 1965 tot maart 1966 vice-premier, ook belast met de coördinatie van Economische Zaken. Onder zijn impuls en leiding werd Mechelen na de Tweede Wereldoorlog heropgebouwd.

(3) G. PEETERS & R. SCHROYENS, Flor Peeters 1903 – 1986. *Allegro energico*. [Antwerpen, Ars Organi, 1991], blz. 355.

(4) Paul Collaer, geboren op 8 juni 1891 in Boom, overleden op 10 december 1989 in Brussel. Studeerde scheikunde aan de ULB en muziek (piano) aan het Stedelijk Muziekconservatorium in Mechelen. Woonde vele jaren aan de Auwegemvaart in Mechelen en ontving er in zijn woning heel wat befaamde musici waaronder Darius Milhaud. Collaer was trouwens een heftige verdediger van de hedendaagse muziek van zijn tijd en stichtte, om deze moderne werken te kunnen uitvoeren, de "Pro Arte-concerten" in Brussel. Collaer was van 1936 tot 1953 verbonden aan het N.I.R. (thans V.R.T.). Vanaf 1950 richtte hij zijn interesse vooral op etnologische muziek en publiceerde hierover.

Festival van Vlaanderen

Mechelen/Kempen 2002-2017

Op zoek naar identiteit

18 november 2002, de dag voor de eerste verjaardag van mijn zoon, vond de officiële overdracht van Marcel Kocken, eerste 'directeur' (in daden, om redenen hierboven vermeld, niet in naam) van het Festival van Vlaanderen Mechelen aan de tweede directeur, ondergetekende Veerle Declerck, plaats.

In een volgestouwd kantoor in het Stadhuis, palend aan het kantoor van de schepenen van Cultuur, Frank Nobels werd me wegwijz gemaakt in dossiers, papier, archieven maar ook in de vele stadsdiensten en eraan verbonden sleutelfiguren die elk hun steentje bijdroegen aan de realisatie van het Festival van Vlaanderen in Mechelen.

Dat met de pensionering van Marcel het Festival aan een nieuw hoofdstuk zou beginnen, was niet alleen omwille van de directeurswissel een feit. De Stad Mechelen had beslist dat de vzw een werkelijk zelfstandige werking kon (maar ook moest) uitbouwen. Ze zou nog wel praktische, logistieke én financiële ondersteuning krijgen – daar had Marcel tijdig de nodige collegebesluiten voor laten nemen – maar zou géén 'stadsdienst' meer zijn en géén personeel van de stad in dienst hebben.

Zo verhuisde het Festival al gauw naar het prachtige pand van De Zalm (In den Grooten Zalm, gelegen Zoutwerf 5 – een van de eerste voorbeelden van vroegrenaissance in België met een recent gerenoveerde gevel), eerst naar het sombere kantoor op de tussenverdieping, en na de verbouwing naar het lichte en ruimere 'Den Kleinen Zalm'.

Ook het personeel dat voorheen het Festival mee ondersteunde (René Jonckheere en Muriel Vercammen) moest een keuze maken: als stadsambtenaar in een andere dienst aan de slag blijven of overgaan naar het statuut van contractueel bediende. Beiden bleven zich als ambtenaar inzetten voor de stad.

Maar naast deze praktische beslommingen, waren er ook zwaarden van Damocles te ontwijken.

In 1998 werd een nieuw muziekdecreet (1) in het leven geroepen. Een redelijk nieuwe situatie voor alle Festivals van Vlaanderen die tot dan nominatief een subsidie kregen. Nu moest op basis van een dossier elk Festival afzonderlijk zijn plannen verdedigen en zijn middelen binnenhalen. Dat dit niet zonder slag of stoot ging en

dat stevig aan de takken van de Festivalboom geschud werd, werd duidelijk uit de Standaard van 12 december 2001, die kopte 'Bom onder Festival van Vlaanderen'. Maar liefst 5 Festivals, waaronder ook Mechelen, hadden een negatief pre-advies gekregen. Door een gezamenlijke actie van de Samenwerkende Vereniging werden alle vijf festivals 'opgevestigd' maar met een duidelijke boodschap van verandering.

En om die verandering te realiseren, klopte Veerle haar eerste werkdag aan bij haar voorzitter, schepen van Cultuur Frank Nobels. 'Carte blanche', dat is wat ze vroeg én kreeg. Hierbij zou de hervorming van de Algemene Vergadering (aan nieuwe regels onderworpen) en Raad van Bestuur integraal deel van uitmaken.

Anno 2002 was het Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen een verdienstelijk, ruim verspreid festival met een heel diffuus aanbod, ergens tussen eind augustus en eind oktober. Zijn zwakte én sterkte was dat het 'voor ieder wat wils' bood en 'ten dienste van iedereen' wilde staan.

Het was misschien mijn geluk om 'niet van Mechelen te zijn'. Het eerste jaar al werden alle wagonnetjes die aan de Festivallocomotief hingen zonder een win win situatie, afgekoppeld. Dat kwam vaak hard over en is me niet altijd in dank afgenomen. De Mechelse blokfluitdagen, de Mechelse beiaardconcerten, de Opera-Plusdagen, het Walter Boeykensfestival in Bornem, het waren enkele initiatieven die onder de vlag van het Festival van Vlaanderen Mechelen plaatsvonden, maar waar er weinig tot vooral geen samenwerking was op artistiek inhoudelijk vlak. Uiteraard werd niet alles overboord gegooid. Rekening houdend met het parcours dat Marcel de laatste jaren had afgelegd, werd het Festival in Mechelen opgebouwd rond vier pijlers: Beethoven – Vlaams Erfgoed – Paul Collaer (muziek uit de eerste helft van de 20ste eeuw) – Prettig Gestoord (bijzondere eigentijdse (multi-mediale) projecten, die bij Marcel eerder onder de cyclus Paul Collaer vielen).

Tussen 2003 en 2006 werd er aan een profilering van deze pijlers gewerkt. De nieuwe ontwikkeling van meer evenementgerichte projecten (zoals bij collega festivals Gent en Brussel) of een specifieke verdieping in één bepaald genre/stijlperiode (zoals festivals in Antwerpen en Leuven) bleef echter uit, of was minimaal aanwezig (zoals een festivalletje rond Frédéric Devreese, met uitstap naar film of een weekendfestival rond de connectie Beethoven-Mozart met film, kinderproductie, lezingen, etc.). Wel werd ingezet op projecten waarbij partnerships met organisaties uit de brede sector, voor een absolute meerwaarde en verdieping zorgden. Zo bijvoorbeeld het project rond vergeten partituren uit de Gentse conservatoriumbibliotheek. Naast een reeks concerten resulteerde een samenwerking met het Studiocentrum voor Vlaamse muziek, de Beethoven Academie en het Conservatorium Gent, in de publicatie van een boek en cd opname.

Naast de werking in Mechelen, steunde en mede-organiseerde het Festival van Vlaanderen-Mechelen zo'n 20 concerten in de regio onder de noemer *Historische Steden* (Lier, Heist o/d Berg, Bonheiden, Malle, Puurs, Schilde, Willebroek, etc.). Deze concerten werden onder de vlag van het Festival van Vlaanderen-Mechelen gepromoot. Ook in de Kempense regio had zich een reeks concerten ontwikkeld onder de welluidende naam *Festival van Vlaanderen-Mechelen/Kempen*, een festival volledig georganiseerd en gefinancierd door de Intercommunale ontwikkelingsmaatschappij der Kempen (IOK). Deze concerten vinden voornamelijk plaats in de kernsteden van de Kempen en in drie abdijen van de regio: Turnhout, Herentals, Geel, Hoogstraten, Averbode, Westerlo, Mol en Postel.

2007-2009

Deze periode van slechts drie jaar – het tempo van indienen van dossiers lag redelijk hoog – betekende een scharniermoment in de evolutie naar het ontstaan van twee op zich staande festivals.

De poging om meer eenheid te krijgen tussen het programma in Mechelen, het programma in de reeks Historische Steden en het programma in 'de Kempen', werd naar een hogere versnelling gebracht.

In de Historische Steden werd gevraagd in te stappen in het concept dat samen met de collega Festivals Vlaams-Brabant en Gent werd aangeboden. Wie hier geen zin in had, hoefde dit niet te doen, maar kon ook niet meer onder de vlag van het Festival van Vlaanderen – Mechelen een concert organiseren. Zo ontstond geleidelijk aan meer eenheid in het aanbod.

In de Kempen noopte het onverwacht overlijden van de drijvende kracht achter de schitterende concertreeks FvV Mechelen/Kempen, Jos Geys, tot een 'overname' van deze concertreeks door de provincie Antwerpen, die drie jaar instaat voor de volledige praktische, financiële en inhoudelijke organisatie van deze concertreeks. Tot slot beslist het FvV Mechelen zijn festivalperiode te verleggen naar het voorjaar. In 2008 vindt de laatste herftseditie plaats, in 2009 wordt – naar aanleiding van de organisatie van het Stadsfestival 'Stadsvisioenen' – de eerste lente-editie ingeluid.

Inhoudelijk blijven de vier pijlers overeind, maar nu steeds thematisch uitgewerkt. Beethoven in Londen/ George Onslow, le Beethoven français en Beethoven/Mendelssohn.

Het Vlaams minder bekend repertoire (dus niet de polyfonisten) komt aan bod in reeksen als 'Musique galante et dansante (muziek uit de omgeving van het hof van Karel Van Lotharingen), Belgen in het romantische Parijs of Muziek in de kathedraal (met het ontsluiten van het Mechelse kapittelarchief als onmiskenbaar hoogtepunt). Veel aandacht blijft uitgaan naar het repertoire uit de eerste helft van de 20ste

eeuw (Paul Collaer-reeks) en op het vlak van de Prettig Gestoord projecten werd wel een en ander uit de hoed getoverd, zoals een concert voor versterkte beiaard en tape op muziek van Jorrit Tamminga en Wim Henderickx (wat door het doorgaans conservatievere beiaardpubliek niet altijd even gesmaakt werd – maar door anderen des te meer).

Festivalweekends met aandacht voor inhoudelijke verdieping, maken stevast deel uit van het concept.

2010-2012

De artistieke plannen voor de volgende subsidieperiode 2010-2012 werden met niet veel enthousiasme door de commissie onthaald (een negatief pre-advies werd wel omgezet in een uiteindelijk positief advies, maar waar rook is, is vuur). Hoewel het Festivalteam het niet eens is met de kritiek van de commissie, wordt deze (de kritiek) wel ernstig genomen.

Een punt dat mijn voorganger al even aanhaalde, ogenschijnlijk van weinig belang, maar toch een bepalende factor bij de ommezwaai, is het gebrek aan een 'echte' concertzaal in Mechelen. Programmeren van (voornamelijk kamer)muziek was altijd een gepuzzel en op zoek gaan naar het best mogelijke compromis. Geen eigen zaal hebben had ook zijn voordeel: je kwam al eens ergens. In de troonzaal van de kardinaal bijvoorbeeld, of in de prachtige Manufactuur De Wit (voor vele Meche-laars zelf nog een goed bewaard geheim), in de fantastische Mechelse Vleeshalle, het paleis van Margareta of de protestantse kapel. Een stad met een rijke geschiedenis heeft wel wat te bieden. Maar toch. Wat als we gewoon eens 'carte blanche' maakten van wat was en opnieuw konden beginnen. En waarom zouden we dat niet doen? Tradities zijn mooi, maar zijn het slechtste argument om het bestaande in stand te houden.

Dus ja, wat was eigen aan Mechelen, wat kleurde haar muzikale geschiedenis, wat zou sterk genoeg zijn om een festival rond op te bouwen?

De antwoorden kwamen als vanzelf: vocale muziek (van de renaissancecomponisten als de la Rue en de Monte tot de hele rijke geschiedenis van het Lemmens-instituut en het wereldbepaalde koor van het Sint-Romboutscollege: een resem prachtige historische kerken – de plaats bij uitstek voor het meest menselijke en meest directe instrument, de STEM!

De Stem bood daarenboven de optie om toch nog breed te blijven programmeren. Mechelen was en is immers een kleine stad met een te verwaarlozen aanbod professionele klassieke muziek concerten. Als Festival hadden we daar – ook al was het maar een korte periode op het jaar – een opdracht te vervullen.

En zo ontstaat Mechelen hoort Stemmen.

Na een eerste kleurrijke editie, van Schönbergs Tweede Strijkkwartet tot Vic Nees' koormuziek, van de succesvolle muziektheaterproductie 'Ruhe' met het Collegium Vocale tot heerlijke jammerklachten gebracht door Les Arts Florissants. Vanaf de tweede editie wordt dit feest voor de stem ingeleid door een openingsfeest.

Ondertussen in de Kempen

Ook voor dit Festival drong het FvV Mechelen bij de provincie aan op meer samenwerking en op een duidelijker profiel. Dat leidt ertoe dat de organisatie en programmering van het FvV Mechelen/Kempen overgedragen wordt aan het FvV Mechelen. De provincie staat in voor de volledige financiering van dit project. De oorspronkelijke 8 locaties – hoofdzakelijk abdijen en begijnhoven in de Kempense regio – worden uitgebreid met 4 nieuwe: de begijnhoven van Mechelen en Lier, de abdij van Bornem en de Ursulinenschool van OLV-Waver. In de loop van de volgende jaren zal de muziek meer en meer afgestemd worden op de locaties waarin ze klinkt (voorheen werd om het even wat geprogrammeerd: van pianoconcerti tot Chinese traditionele muziek in het kader van Europalia). Het FvV Mechelen zoekt de cultuurcentra uit de gemeenten op als partners om het concert dat in hun gemeente plaatsvindt, promotioneel en logistiek mee te ondersteunen.

2013-2016

In deze periode vallen alle puzzelstukjes op hun plaats en kan het FvV Mechelen/Kempen geassocieerd worden met twee duidelijk omliggende Festivals: Mechelen hoort Stemmen en Musica Divina.

De reeks 'Historische concerten' wordt opgeheven: de spreidende functie wordt door het Festival in het najaar immers vervuld met het festival Musica Divina en de meerwaarde van deze concerten ten opzichte van het bestaande cultuuraanbod in de betrokken gemeenten, was beperkt.

Het FvV Mechelen/Kempen krijgt een opknapbeurt met een nieuwe naam Musica Divina en een nieuw logo. Ook de inhoud wordt aangescherpt: meer en meer wordt de nadruk op het erfgoed en de context waarin de concerten plaatsvinden gelegd. Een eerste experiment wordt opgezet met het Abdijenweekend. De abdijen worden niet meer louter als concertlocatie gebruikt, maar gaan deel uitmaken van de concertbeleving: rondleidingen, workshops en lezingen versterken en verdiepen de context van de concertervaring. In de concerten buiten de abdijen, worden af en toe lokale erfgoedprojecten opgezet, maar een eenheid in deze resterende concerten is er niet. Het gaat in de eerste plaats om concerten van een uitzonderlijk hoog niveau in religieuze locaties (en met religieuze/spirituele muziek). Uit deze periode onthouden we de inspirerende en open visie van vicaris Bart

Paepen op de aangereikte thema's; de uitvoering van Rachmaninovs 'Vespers' door het Lets Radio Koor in de abdij van Tongerlo, het Stabat Mater van Arvo Pärt door Vox Luminis en het Goeyvaerts Strijktrio, en van Knut Nystedt door het Eric Ericson Chamber choir. Maar vele andere beklievende en toch verstillende concerten blijven in menig geheugen kleven; de rustgevende locaties als een begijnhof van Turnhout of Hoogstraten dragen daar zeker toe bij.

Mechelen hoort Stemmen voelt na drie edities de nood om zich een specialisatie aan te meten zodat het profiel als stemmenfestival scherper gesteld kan worden. Het Festival zet een samenwerking op met TENSO, het Europees netwerk van professionele kamerkoren. Daaruit groeit een weekend – de Tenso Days – waar workshops en ontmoeting gekoppeld worden aan concerten van uitzonderlijk hoog niveau. Van bij het begin geeft het FvV Mechelen een opdracht aan een Vlaamse componist om een nieuw werk te schrijven. De eerste twee edities enkel bedoeld voor de professionele koren, vanaf 2015 is deze opdracht er specifiek op gericht een brug te slaan tussen amateurkoren en professionele. Opdrachten werden gegeven aan Joris Blanckaert, Joachim Brackx, Wim Henderickx en Petra Vermote. Vanaf 2013 wordt ook jaarlijks een artist in residence aangeduid die binnen aan afgelijnd concept carte blanche krijgt. Dat afgelijnd concept houdt in dat de artiest voor zichzelf nieuwe uitdagingen moet aangaan, en dit op het vlak van genre, presentatie, samenwerking met andere artiesten, etc. Bart Van Reyn (2013, dirigent), Christianne Stotijn (2014, mezzo), Pieter Theuns (2015, theorb) en Raquel Andueza (2016, sopraan) gingen de uitdaging aan. Allen hebben producties opgezet waarin ze zichzelf vanuit een andere hoek aan het publiek presenteerden. Een groot aantal producties gingen in het Festival in première en werden en worden in binnen- en buitenland hernomen.

In 2014 wordt het openingsfeest dat het startschot geeft aan Mechelen hoort Stemmen, omgevormd tot een vocaal feest op pleinen en straten van de stad. Het is volledig gratis en beoogt een zeer brede kennismaking met vocale klassieke muziek. Een geslaagd concept.

Het laatste nieuwe element binnen Mechelen hoort Stemmen, wordt ook in 2014 ingevoerd, namelijk Stemmen voor Vrede: een educatief scholenproject dat met de financiële steun van de Stad Mechelen ontstaat en kinderen uit het laatste secundair laat voelen hoe heerlijk samen zingen kan zijn.

In deze laatste fase wordt ook het bestuurlijke aspect van de vzw aangepast aan de veranderde realiteit en de meer gangbare spelregels van een 'goed bestuur voor cultuur': daar waar de Raad van Bestuur voornamelijk nog bestond uit vertegenwoordigers van het Mechelse culturele en maatschappelijke (en vooral politieke) veld, kon de vzw begin 2017 een raad van bestuur presenteren die haar werking correct vertegenwoordigde.

Al die tijd lang was het Festival speelbal van en strijdveld voor financiële ondersteuning.

Sinds 2008 werd de stedelijke financiering stelselmatig verminderd, nu eens langzaam, dan met grote sprongen en helaas altijd zonder aanwijsbare reden (behalve dat er bespaard moest worden) of voorafgaande verwittiging; de financiering van de Vlaamse overheid nam gelukkig stelselmatig toe (dat wil zeggen, per subsidieperiode) - maar ook daar werd in crisistijd (van 2010 tot en met 2014) de 'kaasschaafpolitiek' toegepast: jaar na jaar werd bij alle structureel gesubsidieerde ensembles een zo goed als onaangekondigde besparing toegepast.

Het team van het Festival begin eind 2002 met 1,7 VTE voor de organisatie van één festival en de coördinatie van de historische Steden en evolueerde naar een schamele 2,2 VTE voor de organisatie van twee eigen festivals, inclusief een arbeidsintensief openingsfeest en internationaal koorfestival, het educatief project 'Stemmen voor Vrede' en een steeds groter wordende administratie.

Veerle Declerck komt tot de slotsom dat het zowel voor de organisatie als voor haarzelf niet slecht zou zijn nieuwe zuurstof toe te laten. Met pijn in het hart, maar met het besef van de noodzaak, draagt ze het festival met alle vertrouwen over aan de derde 'directeur' Jelle Dierickx.

Onvergetelijke concerten, vriendschap van artiesten en paters, een open en warm publiek, gepassioneerde medewerkers en onvergetelijke verhalen die hier beter niet verteld worden, zijn haar blijvende geschenk voor het engagement dat ze al die jaren aan het festival gegeven heeft.

Uw genegen
Veerle

Veerle Declerck
Directeur Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen
18/11/2002 – 23/02/2017

Noten :

(1) Het Muziekdecreet van 31/3/1998 voorziet in de erkenning en/of subsidiëring van muziekverenigingen voor een periode van vier jaar. Een erkenning geldt als kwaliteitslabel, en is een voorwaarde om in aanmerking te komen voor een structurele subsidie van vier jaar. Dit decreet is er gekomen nadat eerst voor de podiumkunstensector een op voorwaarden en criteria gestoeld systeem ter subsidiëring van organisaties werd ingevoerd (voordien eerder willekeurig). Dit nieuwe muziekbeleid van de Vlaamse overheid, in voege gegaan onder minister van cultuur Martens, had als doel de diversiteit en de dynamiek in het muziklandschap in Vlaanderen te stimuleren.

(2) Voorbeelden van dergelijke projecten zijn: Elysian Quartett met de Belgische creatie van Gabriel Prokofievs Strijkkwartet nr. 2 (voor strijkkwartet en virtuele dirigent), Ernst Reijssiger, een toen nog veel minder bekende Jef Neve die met Piet Van Bockstal in confrontatie ging, een belevenis met sounddesigner Eavesdropper, Jan Mlchiels die werk van Kris Defoort creëerde, enz.

(3) De periodes van erkenning en subsidiëring dienen als kapstok om de evolutie en ontwikkeling van het FvV Mechelen toe te lichten. Uiteraard zijn beide feiten met elkaar verbonden.

(4) De artistiek verantwoordelijken van FvV Gent, Vlaams-Brabant en Mechelen stelden jaarlijks een voor het FvV exclusieve selectie van concerten samen. Uit dit aanbod kon de lokale partner een keuze maken. Op deze manier werd het programma inhoudelijk kwalitatief bewaakt; konden de lokale organisatoren aan voordelige tarieven een interessant concert boeken en werd door de Festivals communicatieve en promotionele ondersteuning geboden.

(5) 'Goed bestuur voor Cultuur', een publicatie van professor Annick Schramme in opdracht van minister van Cultuur Joke Schauvliege, vormde de leidraad en de noodzakelijke (want zo goed als 'officiële' richtlijn) spreekwoordelijke stok achter de deur om de vzw te 'depolitiseren': voor het eerst in 40 jaar was de schepen van cultuur van de Stad Mechelen niet meer automatisch voorzitter van de vzw.

Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen vanaf 2017 Tijdloze muziek en hemels klassiek

Anno 2019 bestaat het Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen uit twee luiken: het voorjaarsfestival LUNALIA in de stad Mechelen en het najaarsfestival Musica Divina in negen steden en gemeenten in de Kempen.

Nadat Marcel Kocken en Veerle De Clerck het Festival vele decennia in goede banen geleid hebben, is het Festival sedert februari 2017 in handen van ondergetekende (die eerder Festivals organiseerde in onder andere Gent, Rotterdam, Potsdam en Moravië). Dit zorgt er natuurlijk voor dat het Festival sedert het najaar 2017 (ten dele) een andere koers volgt.

LUNALIA

Tijdloze muziek met de kracht van de volle maan

Het Festival van Vlaanderen zal in 2019 vijftig jaar Mechelen verblijd hebben met festivals van internationaal niveau op de vele (historische) locaties die de stad te bieden heeft, maar ook met verrassende creaties, pop-up performances en kruisbestuivingen met (inter)nationale partners.

LUNALIA, het nieuwe stadsfestival van het Festival van Vlaanderen Mechelen, ziet het maanlicht in april 2018. De naam verwijst naar de Mechelse legende van de maneblossers (luna), maar ook naar de focuspunten van het Festival: de menselijke stem, de vocale muziek, de spelende mens en de sterke vrouw. Dat laatste is het Festival Margaretha van Oostenrijk verschuldigd. Belangrijk hierbij is dat het stemmen zijn die iets waarachtigs te vertellen hebben. De festivalnaam verwijst in dat opzicht ook naar glossolalie, het spreken in tongen, de zoektocht naar een waarachtig spreken en zingen. Het is ook een filosofisch uitgangspunt: het betrachten van de aarde, van ons tijdsgewricht "vanop de maan", vanop een zekere afstand. Zoals gezegd gaat het daarbij niet enkel om de "mooie liedjes" of het erfgoed van de westerse klassieke muziek, maar ook over alle aspecten van de menselijke stem en de stem die iets zinvol te vertellen heeft. De sprekende, zingende, aarzelende, erg luide of erg stille menselijke stem. Een artistieke visie op wat het vrije woord, de vrije zang betekent in het "post-Gutenberg-tijdperk", in een "virtuele cosmopolis" zoals Timothy Garton Ash schetst in zijn boek "Free Speech: Ten Principles for

a Connected World”.

De krijtlijnen werden uitgetekend tot en met 2021: na de metamorfose in 2018 mag het Festival vijftig kaarsjes uitblazen in 2019. Daarna gaat het feest verder met het internationale Beethovenjaar in 2020 en het De Monte-jaar in 2021.

Lunalia wil een belevingsfestival zijn. Een Festival dat alle zinnen aanspreekt. De context speelt daarbij een grote rol. Daarvoor biedt het historisch patrimonium van Mechelen al heel veel, maar ook het doorbreken van de klassieke concertcontext helpt: van de combinatie met „het Bourgondische“ tot fluisterconcerten, van intieme huisconcerten tot volle maan-concerten. Het Festival houdt zich temidden dat alles actief bezig met de muzikale geschiedenis en toekomst van de stad Mechelen. Lunalia wil bewust geen „monsterfestival“ zijn, maar een festival op menselijke maat, gemaakt voor de Plek die Mechelen is. Zoals Herman De Coninck, één van de Zonen van Mechelen, het dicht:

De Plek

Je moet niet alleen, om de plek te bereiken,
thuis opstappen, maar ook uit manieren van kijken.
Er is niets te zien, en dat moet je zien
om alles bij het zeer oude te laten.

Er is hier. Er is tijd
om overmorgen iets te hebben achtergelaten.
Daar moet je vandaag voor zorgen.
Voor sterfelijkheid.

De eerste editie van LUNALIA had als voice in residence Sigrid Hausen met haar ensembles VocaMe en Qntal. Met een groot openingsfeest, 18 concerten en meer dan 150 kunstenaars uit 13 landen sloop het Festival de stad binnen met maantjes in alle tinten blauw. Er waren concerten in een aantal van de mooiste plaatsen die Mechelen te bieden heeft: Hof van Busleyden, de Sint-Romboutskathedraal, Sint-Pieter-en-Paulkerk, de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk, Kunstencentrum nona, Cultuurcentrum Mechelen, Huis Keizerin en het Diocesaan Pastoraal Centrum. Het openingsconcert werd omgevormd tot een op maat gemaakt volle maan-concert, het begin van een nieuwe traditie in Mechelen. LUNALIA XS bracht een reeks eigenzinnige stemmenperformances in Kunstencentrum nona, waar onder andere de Mongoolse zanger Epi en meesterperformer David Moss met pianist Daan Vandewalle de zaal deden daveren. In de kathedraal en de Sint-Pieter-en-Paulkerk waren de oren van het publiek gekluisterd aan de lippen van voice in residence Sigrid Hausen, Marco Beasley, Amarcord en Graindelavoix. Er viel ook heel wat nieuws

te ontdekken dankzij onder andere het Kroaats Radio- en Televisiekoor, Chamber Choir Ireland en het project Xenitia dat gericht is op muzikale journalistiek. Lynn Cassiers en Ontal presenteerden hun nieuwe cd en er klonken meerdere wereldpremières.

In 2019 is de tweede editie van LUNALIA al direct een feesteditie. Dan is het niet enkel 50 jaar geleden dat de eerste mens voet op de maan zette, het is ook 50 jaar geleden dat het Festival van Vlaanderen de eerste concerten organiseerde in Mechelen. Het motto wordt **THE SOUND OF M**, de klank van Muziek, de klank van Mechelen. Mechelen heeft zich als stad in positieve zin getransformeerd de voorbije decennia. Het wil een renaissancestad voor de 22ste eeuw zijn, tegelijkertijd oeroud en hypermodern. Het openingsfeest krijgt vanaf deze editie ook een eigen naam: LUNALIA LIFT OFF.

Voice in residence tijdens het feestjaar is niet toevallig Reinoud Van Mechelen, de Belgische tenor die de stad letterlijk in zijn naam draagt. Zowel Reinoud als LUNALIA willen luisteren naar het verleden en tegelijkertijd naar de toekomst door het heden klinkend vorm te geven. In de zin van de traditie gaat het Festival verder op zoek naar een polyfonie voor de 22ste eeuw. Europa is immers opgebouwd rond een veelheid aan stemmen en ook in een immer veranderende wereld is de capaciteit tot polyfoon denken en begrijpen een kostbaar goed. Deel van dit feest wordt tevens een Grote Parade van de Vlaamse Koormuziek. Niet minder dan 12 koren brengen in één namiddag werk van 32 Vlaamse componisten.

In 2020 wordt gevierd dat het 250 jaar geleden is dat componist Ludwig van Beethoven geboren werd (17 december 1770). Het Festival zal zich vanzelfsprekend koppelen aan dit **BEETHOVENJAAR**. De stad Mechelen heeft immers een hele hoop 'unique selling points' om mee te surfen met en ten dele zelfs het voortouw te nemen in de (inter)nationale festiviteiten. Mechelen heeft een muzikale geschiedenis om u tegen te zeggen en kan dit onder andere via het Beethovenjaar nog eens in de verf zetten. Mechelen heeft alvast een aantal unieke locaties die verwijzen naar de grootvader van Ludwig van Beethoven, de eerste musicus in de familie: de St.-Katelijnekerk, het Koraalhuis, de Sint-Romboutskathedraal en het Beethovenstraatje (met nu het Novotel en Lamot). Het is respectievelijk waar hij gedoopt is en waar hij les kreeg van de gerenommeerde boekenverzamelaar Carolus Major uit Erfurt, kanunnik van het kapittel van Zellaer en Kapellmeister van een in Mechelen ingekwartierd Oostenrijks regiment. In de kathedraal zong hij als koorknaap en hij woonde in wat tegenwoordig de Beethovenstraat is. Mechelen is aldus de eerste fase in de muzikale geschiedenis van de familie Van Beethoven. De tweede fase is Bonn en de derde Wenen.

Focus van het Festival wordt het vocale werk van Ludwig Van Beethoven en de muzikale link met zijn grootvader.

Ook 2021 start vanuit een feestgedachte. Het zal dan immers 500 jaar geleden zijn dat componist Philippus De Monte te Mechelen geboren werd. Hij was onder andere hofcomponist van twee Habsburgse koningen (Maximilian II en Rudolf II) en is tot op vandaag de belangrijkste muzikale zoon van Mechelen.

MUSICA DIVINA

Hemels klassiek in de Kempen

Musica Divina is het najaarsfestival (september/oktober) van het Festival van Vlaanderen Kempen. Anno 2018 in Mechelen, Geel, Herentals, Turnhout, Hoogstraten, Lier en de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo. Het Festival is een uitgesproken Kempens (extra-) muzikaal verhaal, vanzelfsprekend in het grotere netwerk van Vlaanderen en Europa. Het is een Festival op authentieke locaties (abdijen, kerken en begijnhoven) die direct gelinkt zijn aan het eigenlijke festivalverhaal. Een verhaal vol hemelse muziek dat de rituele aspecten en de eigenlijke kracht van muziek centraal stelt.

Een inhoudelijk fundament is onder andere de christelijke muzikale traditie. Van psalmen (als gezongen gebeden), oratoria, sacrale cantates en missen, van Gregoriaanse zang tot de muziek van Palestrina, Bach, Händel, Mozart, Pärt, Tranströmer en co. Het is immers één van de fundamenteen waarop onze lokale cultuur rust. Of men gelovig is of niet, wat die muziek gemeenschappelijk heeft doorheen de eeuwen is dat ze niet enkel daar is voor het genot en verstrooiing, maar onder andere ook voor bezinning. Eén van de vragen die het Festival zich stellen moet, is echter of men ook verstaat wat men hoort.

Traditie heeft met de woorden van Johann Hinrich Claussen (auteur van o.a. „Gottes Klänge“) minder te doen met continuïteit als met conflict en creativiteit. Het gaat niet over „de klakkeloze weergave van een erfstuk van de ene generatie naar de andere“, maar de confrontatie ervan met de hedendaagse tijd. Claussen pleit voor het beschouwen van „traditie als creatieve handeling“. Dat zowel voor musici, publiek als organisatoren.

Bouwend op dit fundament wordt nagedacht over wat het sacrale in de 21ste eeuw betekent. Daartoe worden onder andere de muzikale rituelen van religies over de hele wereld onder de loep genomen. Ook het concertritueel wordt steeds in vraag gesteld en verruimd of aangepast waar nodig.

Musica Divina, hemels klassiek. Dit hemelse is verbonden met het eeuwige, het tijdloze. Net dat is de zogenaamde „klassieke muziek“: tijdloze muziek. Klanken

die in elk tijdperk tot ons spreken. Klanken die ons letterlijk aanspreken. Als men maar even wil luisteren, als de oren er tenminste voor openstaan. En dan moet men nog de immense „akoestische vervuiling“ overwinnen. De mens is te getraind om de oren af te schermen voor alle lawaai om ons heen, veroorzaakt door onder andere gsm's en allerlei andere machines tot het geruis van de vele beelden en meningen die elke dag weer op ons afgevuurd worden. Musica Divina wil dat lawaai, deze ruis even wegnemen. Via tijdloze muziek in het bijzondere sacrale erfgoed van de Kempen. Want hoe men het ook draait of keert, iedereen houdt van klassieke muziek, soms weet men het eenvoudigweg niet. Er is bijna geen geliefde film of televisieserie die er geen gebruik van maakt, er is bijna geen popmuziek die niet verlangt naar de tijdloze dimensie, er is bijna geen belangrijk moment in het leven waar deze muziek niet op één of andere manier de kop opsteekt, al dan niet vermomd. Zelfs al luisteren we niet bewust, we kunnen niet ontkennen dat deze muziek tot ons hart en onze hersenen spreekt.

Musica Divina...hemels klassiek...tijdloze muziek. Muziek die ons een moment vrede geeft met het tijdelijke bestaan op aarde. Deze tijdloze muziek vraagt van ons echter ook het meest kostbare dat we hebben en dat is nota bene ... tijd. Reis naar de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo, naar de begijnhoven van Lier en Hoogstraten, naar de historische kerken van Geel, Turnhout en Herentals. Genieten van de weg ernaartoe, iets lekkers eten, babbelen met oude vrienden of er nieuwe maken, de oren openen voor muziek die iets te zeggen heeft, die direct tot het hart en de hersenen spreekt. Om er daarna over te discussieren tijdens een glas of het in stilte verder te laten bezinken. Als dat alles de juiste snaren betokkeld heeft, kan men er niet omheen: men is rijker geworden en draagt een stukje schoonheid mee naar de volgende dag.

Het motto in 2017 stamt uit Apokalyps 21,1: „En ik zag **EEN NIEUWE HEMEL EN EEN NIEUWE AARDE**“.

Tijdens Musica Divina 2017 werd dat: „En ik hoorde een nieuwe hemel en een nieuwe aarde“.

Men moet geen profeet of geleerde zijn om te weten dat de huidige omwentelingen in de wereld ingrijpend zijn, of het nu gaat om klimaatverandering, sociale herschikkingen of politieke verschuivingen. Muziek helpt ons om een positie in te nemen in deze turbulente tijden. Om muziek te laten klinken moet men willens nillens samen-spelen, om de waarachtige en diepgaande ervaring die muziek met zich meebrengt te beleven, moet men willens nillens luisteren. We zijn allemaal samen aan het bouwen aan een „nieuwe hemel en een nieuwe aarde“. Het is in deze context zinvol dat we echt samen-spelen, dat we echt en diep luisteren.

In de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo, in de begijnhofkerken van Hoogstraten, Lier en Turnhout, in kerken in Geel en Herentals en in de Mechelse kathedraal.

draal hoorde me onder andere:

Het aura van de Noorse fjorden, het bijzondere geheim van Boccherini, een hemelse zwanenzang, liederen omtrent de zee der herinnering, het Japanse hagogoritmueel, sacrale elegantie uit Frankrijk, engelenstemmen uit Berlijn tot odes aan Martin Luther en Claudio Monteverdi.

De muziek werd tot klinken gebracht door musici zoals Philippe Pierlot, Benedicte Maurseth of Nihan Devecioglu en door ensembles als Cappella Amsterdam, Les Surprises, de Lautten Compagny of het Goeyvaerts Strijktrio.

„SCHAAM JE NIET MENS TE ZIJN“, het uitgangspunt van Musica Divina 2018, komt uit het gedicht „Romaanse bogen“ van Tomas Tranströmer, de Zweedse Nobelprijswinnaar voor literatuur.

Een fragment: Een gezichtsloze engel omhelsde mij/en fluisterde door heel mijn lichaam:/"Schaam je niet mens te zijn, wees trots!/Binnen in je open zich tot in het oneindige gewelf na gewelf./Nooit zul je klaar zijn en zo moet het zijn."

Tomas Tranströmer wist als geen ander dat muziek het medium is dat de innerlijke gewelven laat klinken en dat tot in het oneindige. Hemelse muziek, het adagium van Musica Divina, is alvast één van de meest bijzondere verworvenheden waarop we als mens trots mogen zijn.

Tijdens het Abdijenweekend staat de historische figuur van Jezus als mens centraal: in de abdij van Averbode als wezen van vlees en bloed via Buxtehude's *Membra Jesu Nostri* en als zoon tijdens concerten in de abdijen van Tongerlo en Postel. In Turnhout wordt de mens van toen en nu muzikaal gespiegeld en in Herentals komt het geheime ingrediënt liefde in het spel. In Heist-op-den-Berg wordt een ode gebracht aan de vertellende en zingende mens, de mens die via rituelen vat poogt te krijgen op de mysteries die het leven met zich meebrengt. Ten slotte komt de grenzeloze fantasie van de spelende mens aan bod in Lier en Hoogstraten. Een solowerk aan de start van de concerten, zoals het virtuoze *De tous biens playnes* van Frank Nuyts, dient als metafoor voor 'de eenzame met zichzelf'. De hemelse klanken op het programma worden voortgebracht door onder andere de Schola Gregoriana Pragensis, Leonardo García Alarcón, Susanna Wallumrød, Philippe Pierlot, Romina Lischka en Gunnar Idenstam.

In 2019 koppelt Musica Divina zich aan het Leonardo da Vinci-jaar via het motto **DE KLANK VAN DA VINCI**. Op 2 mei 1519 stierf op 67-jarige leeftijd deze renaissance-man bij uitstek. Ondanks alle mythen en de wereldsterstatus van Da Vinci, ondanks alle boeken die al vervaardigd werden omtrent de man en zijn werk, is het nog steeds nauwelijks geweten bij een groter publiek dat hij een volleerd musicus was. Hij bespeelde niet enkel meesterlijk de *lira da braccio*, maar stond tevens bekend als uitmuntend zanger en improvisator. Daarnaast deed hij onderzoek naar

de wereld van het geluid en ontwierp hij diverse instrumenten.

Musica, la Figurazione delle cose Invisibili. Voor Da Vinci was muziek de representatie van onzichtbare dingen. Geen wonder dat deze mens gedreven door fascinatie en nieuwsgierigheid ook de wereld van de onzichtbare dingen wou verkennen. Leonardo da Vinci was overigens niet enkel een musicus, maar tevens een festivalmaker. Aan het hof van Milaan was hij verantwoordelijk voor de artistieke invulling en praktische realisatie van de diverse feesten. Los van het feit dat Da Vinci een musicus en festivalmaker is, is er nog een directe link om het volledige festival Musica Divina 2019 aan deze man te wijden. In de abdij van Tongerlo, één van de festivallocaties, is immers de oudste kopie van Het laatste avondmaal te bezichtigen.

Musica Divina 2019 gaat aldus op zoek naar de klanken die de mythe Da Vinci omgorden. Ensembles als Capella de la Torre, Currende, VocaMe, So el encina, Douce Mémoire, RedHerring en Constantinople feat. Marco Beasley nemen ons mee op ontdekkingsstocht. Van Soundscape Da Vinci tot Canzoni Italiani, van muziek van tijdsgenoot en collega-genie Josquin Desprez en het Frankrijk van Christine De Pizan tot een muzikale brug over de Bosporus.

Onder de titel 'Kempen2020' lanceert de Kempen een ambitieus energie- en klimaatbeleid, kaderend binnen het Burgemeestersconvenant. De uitdaging is om tegen 2020 minstens 20% CO2-reductie ten opzichte van 2011 te realiseren op het grondgebied van de gemeenten. Het Festival stapt mee in het verhaal van Kempen2020 en biedt hemelse muziek als **ZUURSTOF VOOR DE ZIEL**.

In 2021 staan de drie abdijen centraal waar Musica Divina al vele jaren te gast is: Postel, Averbode en Tongerlo. Dat jaar vieren we niet minder dan **9 EEUWEN NORBERTIJNENORDE**. De Norbertijnenorde werd in 1121 gesticht door de heilige Norbertus van Xanten in Prémontré. Met drie van de mooiste Norbertijnenkloosters in de Kempen als concertlocaties en als spirituele ankerpunten is het logisch dat Musica Divina 2021 in het teken staat van deze kloosterorde en van de waarden waarvoor de Heilige Norbertus staat.

POESIA DIVINA

In 2017 werd aan Musica Divina een nieuw luik gekoppeld: Poesia Divina. Aan negen Vlaamse dichters wordt gevraagd een „psalm“ te dichten uitgaande van het festivalmotto. Het is een project dat op lange termijn gedacht is. Van 2017 tot en met 2021 worden elk jaar nieuwe psalmen in opdracht gegeven. Net als muziek kan poëzie ons helpen een glimp op te vangen van deze mogelijke nieuwe hemel en nieuwe aarde. Het is wat in het zenboeddhisme satori wordt genoemd: een verlicht moment.

Festival van Vlaanderen Kempen organiseert Poesia Divina samen met het Poëziecentrum, in 2018 ook samen met CC Zwaneberg en in 2019 met CC 't Schaliken.

De dichters in 2017 zijn Sofie Verdoodt, Sylvie Marie, Jeroen Theunissen, Jana Arns, Bruno Neuville, Kurt De Boodt, Lies Van Gasse, David Troch en Frederik Lucien De Laere. In 2018 zijn het Ruth Lasters, Paul Bogaert, Michaël Vandebril, Mark Van Tongele, Inge Braeckman, Lotte Dodion, Marc Tritsmans, Anna Borodikhina en Carmien Michels. In 2019 zijn het Delphine Lecompte, Bart Stouten, Paul Demets, Charles Ducal, Gaea Schoeters, Maarten Inghels, Moya De Feyter, Lisette Ma Neza en Els Moors.

Met veel poëzie en met de kracht van de volle maan blikkt het Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen de toekomst tegemoet.

Jelle Dierickx

COLOFON

ORGANISATIE

Dr. Jelle Dierickx
directeur
Michaela Defever
marketing & PR
Loes Habraken
productie
Ingken Grosse
zakelijk medewerker
Jasmine Swinnen
stagiaire
Marijke Tielemans - De Bolle
stagiaire
Xi-an Princen
stagiaire

PROGRAMMABOEK

Jelle Dierickx
Michaela Defever
Loes Habraken
Xi-an Princen

RAAD VAN BESTUUR

Marc De Geyter
voorzitter
Kris Vreys
ondervoorzitter
Ludo Kools
secretaris
Greet De Clerck
Bart De Nijn
François Mylle
Annemarie Peeters
Michel Oliebos
Annick Schramme
Björn Siffer

ALGEMENE VERGADRING

Michel Vanholder (voorzitter), Eddy Brouwers, Rogier Chorus, Constant Demeester, Heidi De Nijn, Marie-Louise Grouwet-Vervliet, Jeroen Martens, Frank Nobels, Tom Van den Eynde, Raymond Vanderwaeren, Nicole Van Dessel

GRAFISCH ONTWERP EN CAMPAGNEBEELDEN

www.emilielauwers.be

WETTELIJK DEPOT: D/2016/0180/37

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. Programma onder voorbehoud van wijzigingen. Het is niet toegelaten beeld-of geluidsopnamen te maken tijdens de concerten zonder expliciete toelating van de directie van het Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen.

CONTACT

Festival van Vlaanderen Mechelen

Zoutwerf 5, 2800 Mechelen

T +32 (0)15 26 23 41

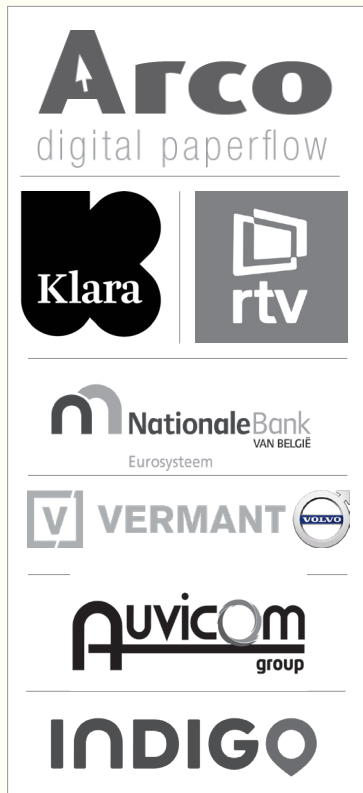
mechelen@festival.be

www.lunalia.be

SUBSIDIENTEN

SPONSORS

PARTNERS

EUROPEAN FESTIVAL ASSOCIATION

Het Festival van Vlaanderen Mechelen maakt deel uit van de koepel Festival van Vlaanderen en is lid van de European Festival Association en de International Society for Contemporary Music.

